



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Het III. Capittel. De ketterijen vande Vigilantianen. Anno 400.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

welcke de regeringhe van de ghemeente bevolen is.

Ten derden: En wilt uwen Bisschop niet wederstaen in dese sake, ende t'ghene dat hy doet, volght dat sonder dispute, ofte scrupel. Is dit niet te segghen dat de Bisschoppen sekere ghestelde vastendaghen moghen instellen/het heel jaer deur/ aenghesien dat hy het vasten op den Saterdach te Roomen, ende elders probeert?

Maer t'ghene daer het hier meest op aenquam/ was op het onderschept der spijfen: Hier van seghe D. Cabeljau, dat het Augustinus in den selben briesf hout booz superstitie: hy moet ons de woorden Augustini boozstellen / ende naerder aentwysinghe doen / want ick en hebbe in den heelen briesf niet een woort daer van konnen vinden.

HET III. CAPITTEL.

De ketterijen vande

VIGILANTIANEN.

Anno 400.

§. I.

Het eerste stuck raekende het eeren, ende besoecken vande Reliquien der Martelaren.

TEghen dese ketterg herft namelijk geschreven den H. Hieronymus, hier ober versocht wesende niet briesben dooz de Prie. sterg

sterg Riparius, en Desiderius, de welcke tot dien eynde het boeck van Vigilantius upt spaegnien hadden ghesonden nae Palestina, daer Hieronymus doe woonde/ dooz de handen van eenen sekeren Sisonius: welcke schriften Hieronymus soo haest niet ontfanghen en hadde / ofte heeft se daetelijck / ende sonder upstel beantwoort / om te rhoonen dat de sake klaar lagh teghen Vigilantium sonder daer ober vele disputen te maken.

Het eerste stuck dan / daer dese Vigilantius in dwaelde/ stelt ons met dupdelijke woorden boozden H. Hieronymus.

Voor eerst *Epist. 53. ad Riparium*, segghende: Ghy schrijft my dat *Vigilantius* sijnen stinckenden mont wederom heeft open ghedaen, ende eenen vuijlen stanck laten uytgaen teghen de Reliquien der HH. Martelaren, ende dat hy ons, de welcke tot de selve eerbiedinghe draegen, alschen-dienaers noemt, ende afgodisten, om dat wy de beenderen van doode menschen eeren. O ongheluckigh mensch, en weerdich met fonteynen van tranen beweent te worden! die niet en verstaet, dat hy soo sprekende een jode, ende Samaritaen is.

Ten tweeden *Epist. adversus Vigilant.* Daer is subitelijck opghestaen eenen sekeren *Vigilantius*, die met den onsuveren gheeft vecht teghen den gheest *Christi*, loochnende dat men de graven der Martelaren mach eeren.

Doch laet ons de eyghen woorden hoorzen van *Vigilantius*, die hy spors-ghewijs upbracchte teghen de Catholijcken.

Wat ist van noode, sepde hy / met soo groot eere, niet alleen te eeren, maer oock te aenbidden, ick en weet niet wat, tegene ghy omdraeghende in een kleyn kasken, viert?

Item: Wat kust ghy aenbiddende de asschen dewelcke met een lynen kleedt is omwonden?

Item: Wy sien dat schier de ghevvoonte der Heydenen, onder pretext van religie in de Kercken inghevoert is, vvant by klaren daghe sien vvy menichte van vvasse keerffen ontsteken, ende vvaer, ick en vyet niet

wat

vvar affchens, in een kasken met een kostelijck lynen kleedt omwonden bevvaert vwort, al kussende aenbeden vvert.

Item: Een schoon eere gheven soodanighe menschen aen de alderfalichste Martelaren, de vvelcke sy meynen verlicht te kunnen vverden, door slechte vvasse keerskens.

Dit altemael noemt Hieronymus in t'selbe tractaet/dwaellighen/lasteringhen/spottinghen/blasphemien/ketterijen ouer-een-komende met die hande ketter Eunomius, ende seght/dat Vigilantius hierom een Jode is/een Samaritaen/een monster/eenen doomer/ende soo boozts; thoonende daerenboven met de exempelen van alle de Bisschoppen des werelts/ende van alle Kercken/dat Vigilantius streeedt teghen het gheboelen hande heele rechtsinnighe Kercke.

Dese selbe leeringhe hebben elf hondert jaren daernaer wederom opgheraept / ende teghen de Catholijcken ghedreuen / onse Nieuw-Ghereformeerde: **De woorden** (behalben hare practijke) van haer eyghen leeraers sullen dit upghen.

Ten eersten Ioannes Caluyn: in *Cap. 19. Actor. vers. 12.* **De Papijsten**/seyt hy/ sijn seer grove esels dat sy de daet van Paulus tot haer bedyeghelijck heplichdom / ende Kelsiquen trecken / kussende ende aenbiddende den schoen van S. Franciscus den gozdel van S. Rosa / ende meer dierghelijcke gupchelpijperijen.

Item: in *de supplic tot Carel V. s. 28.* **De Papijsten** en konnen niet verdzaghen/dat wy seggen / dat het groue afgoderijen sijn/ende groutwelen / de ghebeenten der ghestoquene/goddelijcke eere te bewijfen.

Item s. 30. Ick en hebbe noch de groffte superstitie niet aengeroert: Sy vertieren hare afgoden als nu met blommen / en kraussen / als nu met stupers/kleeren/gozdels/buydels / ende alderhande brabbelinghen: **Sy ontfeken boozhaer**

haer wasse-keerffen / sy betwerookense / sy draegen se om op hare schouderg ten pzonck.

De discipels van desen Meester spreken alle up den selben mont; Laet ons hoozen.

Guilielmus Perkinus *Demonst. problem pag. 315.* Het ontsteken van keerffen / seyt hy/by klaren daghe was de ghewoonte der ketteren.

Everaert Schuyt, *in de nootwendighe Confid. pag. 199.* Wy en sijn soo dwaes niet / dat wy de Reliquien souden kussen / noch onse meeninge en is gantsch niet / dat men die op de autaren behoort te setten / ende in processien om te dragen; veel min dat men die behoort aen te bidden / ende die offerhande behoort te offeren.

Samuel Velcius *in sijn VVaerheys licht part. 2. artic. 59. pag. 201.* Het aenbidden van de Reliquien noemen wy dubbel afgoderpe.

Ten lesten / Petrus Cabeljau *in sijn Catholijke VVaerheyt pag. 615.* Wat ist / dat wy in de Roomisten meest beschuldighen? Het is / dat sy booz de Reliquien nederballen / de selve debotelijck kussen / dienen / aenbidden / de selve wasse-keerffen / ende lieffelijck reuck-werck offeren.

Item in sijn Memory-boeck *part. 2. pag. 595.* In het soodansch eeren als de Roomsche Kercke drijft / met die bypten de aerde te houden / kostelijck te vercleren / om te draghen / daer booz te knielen etc. en weten wy niet hoe yemant soo bot / ende onbeschaemt kan wesen / dat hy loochenen derf / dat daer in noch verrijkel tot afgoderije / noch afgoderije selve soude te vinden sijn.

Soo wie dese mannen hoozt spreken / hoe en sal hy niet dencken / dat den ketter Vigilantius wederom is opghestaen / om de Kercke te bestrijden in materie van de Reliquien?

De Vigilantianen beschuldighden de Rechtsinnige valschelijck / dat sy de Reliquien aenbaden / ofte dese eere bewesen die Godt alleen toekomt.

Alsoo doet oock Ioannes Caluyn, als hy ons toeschijnt dat wy aen de Reliquien goddelijcke eere

bewijzen. **Tij ontwarzich.**

Soo doet mede Everaert Schuyt, als hy seyt / dat wy aen de Reliquien offerhande offeren, tij ghebeu-
felt/ende gbelastert.

De Vigilantianen, noemden de Catholijken van haren tyt / Afgodisten ter oorzacke van t'ereen der Reliquien.

Soo spreeckt oock bande teghenwoordighe Catholijken / Ioannes Caluyn, segghende dat het eeren der Reliquien groue afgoderijen sijn: Item/ groue superstie.

Samuel Veltius, noemt het dobbel afgoderije.

Petrus Cabeljau, seght dat hy moet bot ende on-
beschaemt sijn, die derf loochenen dat het afgode-
rije is.

De Vigilantianen: spotteden/om dat men de Re-
liquien stoot in goude kaskens/de selve bekleedde
met zijde/ende niet een kostelijck deksel.

Hier mede spot oock Ioannes Caluyn, als hy
seyt: De Papisten verciere hare afgoden met blom-
men, kranffen, sluyers, gordels &c.

Petrus Cabeljau spot mede / met het kostelijck
verciere, der Reliquien.

De Vigilantianen spotteden met het outsteken
van wasse keerffen by klaren daghe/ende hielden
dit booz heydensch.

Ioannes Caluyn, hout dit oock booz grove supersti-
tie, ende Perkinus hout het booz ketterye.

De Vigilantianen, sepden spots-ghewijs teghen
de Catholijcken / wat kust ghy een weynich stof, en-
de affchen, het selve aenbiddende.

Everaert Schuyt seght: Wy en sijn soo dwaes niet
dat wy de Reliquien souden kussen.

Petrus Cabeljau seyt: Wy beschuldighen in de Ro-
manisten, dat sy de Reliquien devotelijck kussen, voor de
selve nedervallende, ofte aenbiddende.

De Vigilantianen, noemden de Reliquien van
haren tyt al spottende / slecht stofken, wat affchen,
ick en weet niet wat &c.

Ioannes Caluyn noemt de onse / guchelpyperijen,
ende

ende bedrieghelijcke Reliquien.

Petrus Cabeljau in sijn Cath. Waerh. pag. 609.
noemtse Snorrepypen, en beuselinghen.

De Vigilantianen loechen met het ombzaeghen
der Reliquien: soo doet Caluyn mede/ ende veraere
Schuylen, ende Cabeljau.

Sumers die hier in alles niet eene volkomen
ober-een komste en siet vande Nieuw-gherefor-
meerde met de Vigilantianen, die en moet niet al-
leelijck blind/maer oock uyt sinnesch zijn. Euen
strydich sijn sy teghen het gheboelen Hieronymi,
ende vande heele recht sinuige Kercke van sijn tpt.

Ten eersten Hieronymus seght: VVy eeren de beeen-
deren van de doode menschen, wy eeren de Reliquien,
ende graven der Martelaren.

Maer heeft men oyt yet sulcx ghestien/oste ghe-
hoozt by Partye?

Ten tweeden seyt hy / door alle de Kercken vande
Oosten ontsteect men keerssen by klaren daghe, als
men t^e Euangelie moet lesen.

Dese ghewoonte is by Partye in de keerse ghe-
brogghen.

Ten derden seght Hieronymus, wy waken, ende ver-
nachten (bupten twiffel om te bidden) seer dickwils
in de Kercken der Martelaren.

Het slaepen op sachte pluyuen bevalt Partye
beter/als t^e waeken.

Ten vierden, seyt hy / VVy doen sacrificien op de
beenderen van Petrus, ende Paulus.

Niet alleen de Reliquien/maer ooc de Sacristi-
en sijn verre te soeken by Partye.

Ten vijften seyt hy / Alle de Bisschoppen des we-
relts komen in de Kercken der Martelaren, daer hare Re-
liquien in een kostelijck decksel ligghen omwonden, en-
de meijnen dat hare graven, autaren Christi sijn.

Hoe verre is Partye van dese ghewoonte / die
sels gheen Kercken van Martelaren heeft.

Ten lesten seght Hieronymus; dat het een alge-
meene gewoonte was vande heele Kercke/ t^e sijn-
nen tijde/de Reliquien om te vzaegen/ met groo-
ten toeloop des volcks.

Maer

Maer is dese ghewoonte by Parrye te vinden?

Ydele uytvlucht van *Partye*.

DE Chronijck-schrybers van Maeghdenburgh *Cent. 4. Cap. 8. Pag. 602.* gaen hier wederom de meester spelen/ende haer selben tot rechtens stellen over het verschil tusschen Hieronymum, ende Vigilantium, segghende: *Hieronymus* een man van nature weghe bitter, ende vehement, heeft buyten alle schreue, en mate het seggen van *Vigilantius* opgenomen ende is hem aenghevallen met twee schriften: Maer heeft meer ghevochten met lasteringhen, ende overtoelichheit, als met argumenten, en redenen: Twelck oock too ghedocht heeft aen *Gregorius*.

Het eerste is groote vermetentheit / ende een ydele uytvlucht / die nergheus op ghesondert is / te weten dat Hieronymus hier sich soude te buyten gegaen hebben in bitterheit / ende scheldinghen: Hoe kan dat wesen / aenghesien dat hy tot sijn boordel neemt / ende het ghebruick / ende de ghewoonte vande heele rechtsinnige kercke t' sijnen tijde / in het eeren / bezoeken / omdringhen etc vande Reliquien?

Het tweede, dat Hieronymus over sijn scheldinghen teghen *Vigilantium* soude berispt werden van *Gregorius*, is valsch. 't is *Erasmus Roterodamus* gheweest die dit ghedaen heeft / soo als *D. Cabeliau* oock bekenet in sijn *Memory-boeck Part. 2. pag. 603.* Wtens woorden hy oock citreert / de welke vande *Chronijck-schrybers* / valschelijck aen *Gregorio* worden toeghedicht.

Du wat het bonnisse van *Erasmus* raecht / dat en is by ons van gheen meerder werde / als dat vande *Maeghde-burghsche schrybers* / dat is / van gheender werde / om dat het een sot / ende vermetelijck bonnis is.

De *Chronijck-schrybers* gaen voort / ende seg-

segghen: Hieronymus bevecht al het ghene, dat Vigilantius mischien goetvruchtelijck, ende wel hadde gheschreven vanden superstitieusen dienst, ende eere van de Reliquien: Maer met redenen die niet vast gaen.

Hier gheben sy een leck aen Hieronymus, ende verschoonen / jae prijsen het segghen van Vigilantius; alles omgherijnt / de wijle men niet en bevindt dat iemandt vande Oudt-vaders van die / ofte de volghende tijden / Hieronymum ober sijn schijft teghen Vigilantium soude berispt / ofte bestreden hebben.

Die van dese Materie meer wilt hebben / die lese hier boven de eerste aen-merckinghe van het derde deel.

Somma laecht eens beminde leser, als ghy alle dese ijdele uytbluchten hoorz. Epiphanius, soo wy boven ghehoort hebben / segghen onse Nicenw-ghere-sozmeerde / ende andere haers ghelijcke / is te pikantigh gheweest teghen Acrius: Hieronymus, is te bitter / en behement gheweest teghen Vigilantius: den selven Hieronymus, ende Augustinus, sijn ketterz gheweest / als sy Jovinianum hebben bestreden. Daer en is niet soo bondigh / noch soo ghewijs / noch soo vast in de werelt / t'welck niet soo heuselachtighe redenen / niet en can omghestooten worden / jae niet soo quaet / t'welck men / soo boozt gaende / niet en sal doen passeren booz goet.

Tweede stuck vande Ketterije der
Vigilantianen rakende het
aenroepen der Hey-
lighen.

Het tweede stuck / ober t'welck Hierony-
mus *Vigilantium* berispt / is dat de Heylighen
van ons niet en weten / dien volghens dat
sp van ons niet en behoorden aengheroepen te
worden : want wie sal aenroepen / de ghene die
noch hooren / noch ghehoort worden?

De woorden van Vigilantius waren dese : Als wy
leven , kunnen wy voor malckanderen bidden , maer als
wy dootd sullen sijn , niemants ghebede voor een ander sal
verhoort werden.

Hier op antwoort Hieronymus : Indien de Apostelen,
ende de Martelaren noch ghestelt wese in't lichaem,
konden bidden voor andere , als sy noch moesten sorgh-
vuldigh sijn voor haer selven ; hoe veel te meer sullen sy
dit doen , nae de croonen , victorien , ende triumphen ? Een
menich , *Moyse* , verkrijght van Godt verghiffenisse
voor ses hondert duysent ghewapende mannen , ende *Stee-
phanus* , navolgher sijns Heeren , ende eersten Martelaer in
Christo , verkrijght verghiffenisse voor sijne vervolghers ,
ende als sy nu hebben beghinnen met *Christo* te sijn , sul-
len sy min vermoghen ? Den Apostel *Paulus* , seght dat
hem in't schip twee hondert ses en seventigh sielen ghe-
schoncken sijn , dat sy niet en souden vergaen , ende als hy
aflijvigh wese met *Christo* beghint te sijn , sal hy dan sijn-
nen mont stoppen , ende sal hy niet spreken voor die , de
welcke de heele wereldt deur in sijn Euangelie gheloofft
hebben?

Ten tweeden , seide Vigilantius : De Heylighen sijn
dootd , ende de sielen van de Apostelen , en Martelaren lig-
ghen

gheen ergheens in den schoot van *Abraham*. ofte in een plaets van verkoelinghe, ofte onder den Autaer Godts ende en konnen by hare graven niet teghenwoordigh sijn, als sy begheeren.

Hier op antwoort Hieronymus : Ghy spot met de Reliquien der Martelaren, De Heylighen en worden niet dooden ghenoemt, maer slapende: Sult ghy weten stellen aen Godt? Sult ghy de Apostelen in de boeyen slaen op dat sy in de ghevanghenisse ghesloten werden tot den dagh des oordeels, ende niet en sijn met haren Heere, vande welke ghelchreven is: Sy volghen het Lam al waer het gaet? Indient Lam over al is, soo moeten dan oock ghelooft worden over al te sijn, die met het Lam sijn; Ende de wijle de duyvels de heele wereldt door, swieren, ende over al met eene seer groote snelheydt teghenwoordigh sijn, sullen de Martelaren, naer het vergieten haers bloedts, ghesloten blijven in de kiste, ende daer niet konnen uytkomen?

Wu moeten wy hier benssens eens hoozen- wat onse Nieuw-ghereformeerde al segghen vaken de dese materie van het hoozen/ doozbiddeu/ ende aenroepen der Heylighen.

Joannes Calvijn *lib. 3. Instit. Cap. 20. §. 24.* seght: **Wie heeft ons gheopenbaert / dat de Heylighen soo langhe oozen hebben / dat sy souden konnen strecken tot onse stemme?**

Everaert Schuyt seght in sijn *nootwend. Consid. pag. 32.* **Wy segghen dat de Heylighen onse ghebeden niet en hoozen.**

Dierick Hamer in den *roeststeen der Waerheyde pag. 134.* **De verstorven Heylighen / seydte hy / en weten onse particuliere nooden niet / noch en hoozen onse ghebeden.**

Is dit niet de eyghen leertinghe van Vigilantius, de welke seydte: dat de Heylighen erggens in een plaets waeren / daer sy van ons niet en wisten?

Doozders / seght Joannes Calvijn *lib. 3. Instit. Cap. 20. §. 24.* De Heere en heeft ons gheen ghemeynschap ghelaeten met de dooden / noch hen niet ons / de

wijle hyse heeft upt ons gheselschap wegh-ghe-
uomen.

Wat is dit anders als't ghene Vigilantius seyde:
De Heylighen sijn doode? vervolghens wilde hy seg-
ghen/ sy en trecken ons niet aen / ofte daer en is
gheen gheincenschap/tusschen ons/ende haer.

En anderen seght Everaert Schuyt *Pag. 44.* De
Heplighen weten niet watter in dese werlde al
omgaet / aenghesien sy niet ober al teghenwooz-
digh sijn.

Siet ghy hier niet dat Everaert Schuyt de teghen-
woozdigheyt vande Heplighen bereyset/op dat
sy van ons souden weten?

De selve dede Vigilantius, segghende: De Heylighen
en konnen by hare graven niet teghenwoordigh zijn als sy
begheeren

Item: Vlieghe sy daer rontsom, ende sijne daer al-
tijdt teghenwoordigh?

En lesten seght Joannes Calvijn *boven*: Een
bolgher hier niet upt: te weten / om dat de men-
schen die op de aerde leven / moghen onderlinghe
d'een des anders ghebede begheeren / dat het sel-
ve magh gheschieden ten opsichte vande Heplighen.

Dit berhoort nochtang den H. Hieronymus, ende
maecht dese selve slot-reden/de welcke Calvijn hier
loochent wertigh te sijn.

Alsoo strijdt Partije tot nach toe / ende teghen de
H. Oude-vaders / oock als sy spreken upt den
mont vande heele Rechtsinnighe Kercke / ende
komt in alles ober een met die Secten / de welcke
in de oude tijden sijn vooz ketters ghehouden
gheweest.